

عنوان	بیکاری چالش عصر ما
سخنران	دکتر حسن طائی (رئیس دانشکده اقتصاد دانشگاه علامه طباطبائی)
تاریخ برگزاری: ۱۳۹۷/۰۹/۱۹	

جمعیت بیکار و نرخ بیکاری از هر دیدگاهی که مورد استفاده قرار گیرد، شاخصی برای ادوار تجاری و نتیجه سیاست‌های کلان اقتصادی دولت‌ها به‌شمار می‌رود. همچنین شاخصی برای رنج و مشقت اقتصادی آحاد جامعه است، به‌ویژه اگر دوره بیکاری افراد طولانی گردد آثار زیان‌بار آن بروز و جلوه بیشتری پیدا می‌کند. با افزایش نرخ بیکاری، طبیعی است که نرخ تولید کاهش یابد. اما مسئله مهم این است که اصولاً بیکاری که در بازار کار ایران شاهد آن هستیم بطور عمده مربوط به رکود تورمی نیست. رکود تورمی به موقعیتی اطلاق می‌شود که اقتصاد همزمان با نرخ‌های تورم بالاتر از نرخ میانگین بلندمدت، با کاهش نرخ رشد اقتصادی به کمتر از نرخ میانگین بلندمدت آن و نرخ بیکاری بالاتر از نرخ میانگین بلند مدت آن، مواجه است. اما آنچه در اقتصاد و بازار کار ایران شاهد آن هستیم علاوه بر رکود تورمی به عوامل ساختاری در جمعیت و عرضه و تقاضای نیروی کار که در طی چندین دهه انباشته شده بر می‌گردد.

بر اساس پیش‌بینی‌های انجام شده در سال ۲۰۱۵ میلادی، برآورد شده است که برای بیشتر نشدن نرخ بیکاری در سطح جهان بین سال‌های ۲۰۱۵ تا ۲۰۲۵ به حدود ۴۳ میلیون فرصت شغلی نیاز داریم. اما با توجه به شرایط اقتصادی نابسامان کنونی در سال‌های اخیر این امر ممکن به نظر نمی‌رسد. حدود ۲/۵ درصد بیکاران جهان که نیاز به اشتغال دارند در ایران هستند. در حالی که تولید ناخالص داخلی ایران کمتر از ۰/۵ درصد تولید ناخالص داخلی جهانی است. پس بوجد آوردن فرصت مناسب شغلی برای این جمعیت کمی مشکل به نظر می‌رسد. مهم‌ترین عاملی که باعث شده بازار کار ما دچار عدم تعادل شود، تاثیر تولید ناخالص داخلی بر صنعت، چشم‌انداز و برنامه‌های توسعه است.

تقریباً تمام کشورهای جهان با معضل بیکاری دست و پنجه نرم می‌کنند. جمعیت فعال ایران حدود ۲۶ میلیون نفر، جمعیت شاغل حدود ۲۲ میلیون و ۷۰۰ هزار و جمعیت بیکاران حدود ۳ میلیون و ۳۰۰ هزار نفر می‌باشد. جمعیت جوان (۱۵-۲۴ سال) هم حدود ۱۲ میلیون نفر است که می‌توانند ظرف ۱۰ سال آینده وارد بازار کار شوند.

از جمله عوامل و غفلت‌هایی که باعث شکل‌گیری بیکاری در ایران شده است می‌توان به مهاجرت (که باعث دوگانگی در منابع طبیعی و منابع انسانی می‌گردد)، ناپایداری طول عمر بنگاه‌ها، فقدان شکل‌گیری نظام یادگیری و نوآوری، شکل نگرفتن درست زنجیره ارزش در بنگاه‌ها، فقدان حکمرانی مطلوب بازار کار، تنش‌های سیاسی در سطح ملی و بین‌المللی و... اشاره نمود. این غفلت‌های شکل گرفته در بلند مدت روی نرخ بیکاری تاثیر بسزایی گذاشته است. وقتی فعالیت‌های اقتصادی کاهش یابند، بنگاه‌ها مشاغل جدید کمتری تعریف می‌کنند و افراد بیکار شده بیشتری نیز به دنبال مشاغل بلا تصدی می‌روند.

حتی اگر بیکاری از بین برود اثرات منفی آن مانند از بین رفتن نیروی کار انسانی، سرمایه کار و... تا مدت‌ها باقی خواهد ماند. تحقیقات نشان داده است که تنها سیاست‌های درست و بلند مدت می‌تواند بازار کار را به حالت طبیعی برگرداند.

اقتصاد ایران نیاز به ایجاد یک میلیون فرصت شغلی سالانه در طی دهه‌های آینده دارد. منتهی اقتصاد قادر نیست عدم توازن بین رشد اقتصادی و کاهش اشتغال سنوات قبل را جبران نماید و بیکاری همچنان چالش بزرگ ما خواهد بود. چرا که اولاً به نظر نمی‌آید، در آینده‌ی نزدیک، اقتصاد ایران نرخ رشدی بیش از میانگین رشد بلند مدت خود داشته باشد، بنابر این برای جذب تازه واردان به بازار کار، معضل بیکاری هر سال پیچیده‌تر از سال قبل خواهد شد. دوم اینکه، سیستم مالی و پولی همچنان پاشنه‌ی آشیل اقتصاد ایران و بازار کار است. مسئله سوم علاوه بر اینکه در آینده با رشد اندک اقتصادی مواجه خواهیم بود، چه بسا که رشد اقتصادی در آینده ایجاد اشتغال چندانی هم نکند و رشد بدون اشتغال به عنوان مسئله‌ای جدی در اقتصاد ایران جلوه گر شود.

دکتر علیرضا امینی: به افراد بسیار زیادی در ایران بیمه بیکاری تعلق نمی‌گیرد به خصوص که بخش اعظم این افراد را سرپرست خانوارها تشکیل می‌دهند. همین‌طور بیمه به افراد شاغلی که کار خود را از دست داده‌اند نیز تعلق نمی‌گیرد. یارانه‌ها باید به صورت هدفدار به مردم تعلق بگیرند، چرا که تخصیص یارانه بدون هدف بار مالی سنگینی را ایجاد خواهد نمود.

دکتر محمدرضا سپهری: در سال‌های اخیر اشتغال غیر استاندارد رشد بسزایی داشته است. مشاغل غیر استاندارد شکل‌های نوینی از کار هستند که باعث برهم ریختگی مفاهیم پایه و سنتی کار مانند ساعت کار، قوانین کار و... می‌گردند. در واقع اینگونه مشاغل مرز بین کار و زندگی روزمره را کمرنگ کرده و شکل کار را تغییر می‌دهند.

این انعطاف‌پذیری و سبک جدی کار، قوانین و مقررات تازه‌ای را می‌طلبد. در واقع باید بررسی شود که در کشور ما چه تغییراتی در قوانین می‌بایست اعمال شود تا بتواند نیازهای مشاغل غیراستاندارد را نیز پاسخگو باشد.